

БАЛОЙИ НАФС

Владимир КУНИН

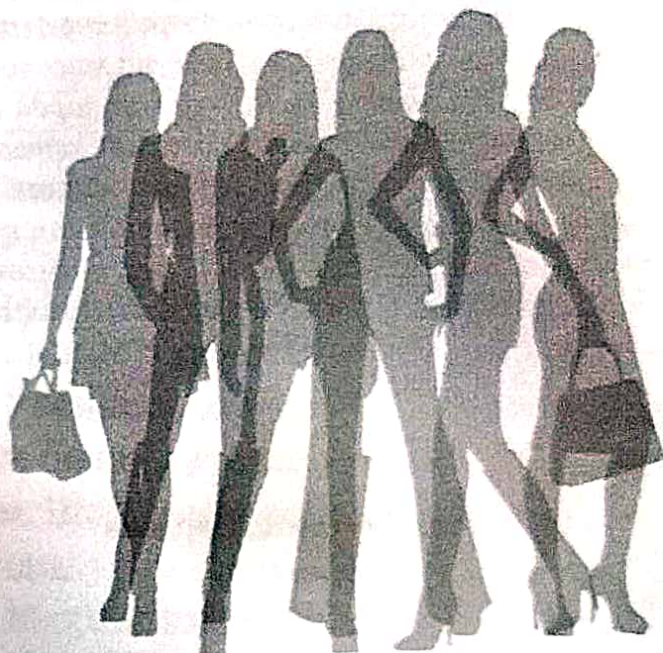
МИЛЛИОНЛАР СЕВИБ ҲУКИГАН КИТОБ

БАЛОЙИ НАФС

Владимир КУНИН

МИЛЛИОНЛАР СЕВИБ ЎҚИГАН КИТОБ

«YANGI KITOB»
TOSHKENT
2020

MINGBULOQ TUMAN
AXBOROT-KUTUBXONA
MARKAZI
"31" 01 2022 Y.
№ 27650

УЎК: 821.161.1-31
КБК: 84(2Рус)
К 92

К 92 Кунин, Владимир.
Балойи нафс [Матн]: қисса / В.Кунин. – Тошкент: Yangi
kitob, 2020. – 160 б.

ISBN 978-9943-6328-0-6

УЎК: 821.161.1-31
КБК: 84(2Рус)

Узоқ йиллар давомида энг кўп сотилган китоблардан бири саналмиш мазкур қиссада собиқ Иттифоқ даврининг фожиаи ҳаёти кўрсатиб берилган. Ленинградлик Таня Зайцева мисолида энгилтак аёлларнинг қисмати, ўша даврда бошқа давлатларда оддий ҳолат саналган валюта айирбошлаш орқали қамалиб кетган инсонларнинг тақдири, қоғозбозлик, ҳар бир гап-сўз, хатти-ҳаракатдан шубҳаланадиган ва ўз халқи вакилига ишонмайдиган куч ишлатар тизимнинг зулми, ўз жонига қасд қилган она тимсоли ўқувчини қайғуга солади. Аммо аслида бу ҳам ўша даврдаги ҳақиқий ҳаётчилик даҳшатомуз эмас.

Русчадан Абдуҳамид Пардаев
таржимаси.

ISBN 978-9943-6328-0-6

© Владимир Кунин.
«Балойи нафс».
© «Yangi kitob» МЧЖ, 2020.

БИРИНЧИ ҚИСМ

Ойдин ёз туни яримлаб қолганди. Мен кийиниб, афт-ангоримга оро бергач, меҳмонхонадан сирғалиб чиқишим, такси ёллаб, уйга етиб олишим, лоақал икки соатгина мизғиб, соат саккизда шифохонада ҳозир бўлишим керак.

Ҳали жуда эрта бўлгани учун очиқ дераза олдида оёғимда биргина туфлида турарканман, бамайлихотир сийнабандимни тақар эдим. Кийим-кечагу зеб-зийнатларсиз ҳам қадди-қоматим исталган кимсанинг кўзига олов бўлиб кўринишии билганим учун унинг ҳирс билан қараётганига ишончим комил эди.

Ўзим ҳам кечки пайт эркакларга ўшандай қараганим билан эрталаб иложи бўлса уларни кўрмасам дердим. Шошилмай кийиниш эса мен учун одат бўлиб қолганди.

Меҳмонхонанинг тўққизинчи қаватидан Нева дарёси бўйлаб сузиб бораётган сап-сарик қум ортилган юк кемаси ва шатакчи кемага кўзим тушди. Шатакчи кема баланд кўтарилган Литей кўприги тагига сирғалиб кинраркан, моторининг овози элас-элас қулоққа чалинар, юк кемасидан қайсидир эски фильмнинг мусиқаси янграрди. Бироқ ҳар қанча уринганим билан қайси фильм эканини эслай олмадим.

– Сени яхши кўраман, Таня, – ортимда унинг овози янгради.

У бизнинг тилимизда бинойидек гапирарди. Ҳатто рус тилини билгани учун фирмасида қўшимча ҳақ оларди.

– Мен ҳам сени яхши кўраман, – дедим ўтирилмасдан. У тобора узоқлашиб бораётган юк кемасидан келаётган мусиқани тинглашимга халақит бераётганди.

– Сенга уйланмоқчиман, – тантанавор хитоб қилди у. Ҳа, жин урсин-а! Наҳотки ҳаммаси барҳам топса! Наҳотки ҳаммасига чек қўйилади?!

Илкис унга ўтирилдим. У ҳамон меҳмонхонанинг энсиз каравотида талтайиб ётар, узоқни кўролмайдиган кўзларини қисганча, менга асабий тикиларди.

– Худога шукур-э! – Ҳатто кулиб юбордим. – Ниҳоят ёрилдингми?

– Нима дединг?

Унинг ёнига каравотга чўкдим-да, юзларини силадим:

– Никоҳдан ўтишимиз ростми?

У билан, умуман русча биладиган ажнабийларнинг ҳаммаси билан ҳамиша содда тилда суҳбатлашимиз хаёлимдан кечди. Бу ғайришуурий тарзда, беихтиёр рўй беради. Эҳтимол, мен билан муомала қилишларини енгиллаштириш учун ботинан шунга интиларман.

– Ростдан ҳам менга уйланмоқчимисан?

– Ҳа. – У бошини тиззамга қўйди. Унинг хиёлгина оқ оралаган сочлари майин ва сийрак эди. – Қарорим қатъийлигини ота-онамга ҳам айтдим.

Шу гапидан кейин жиддий тортдим.

– Ростини айт?!

– Эркак кишининг гапи битта бўлади.

– Кейин сенинг юртингга жўнаб кетамизми?

– Агар сен хоҳласанг, албатта.

«Хоҳласанг» дейишига бало борми! Нима учун бу ерда хор-зор бўлиб юришим керак? Улар бизларни тариқча ҳам тушунишмайди. Ҳатто ниҳоятда ақллилари ҳам.

Энгашиб юзидан ўпдим. Оғзи ҳидланибди. Ўрнимдан туриб, оҳиста дедим:

– Бундан буён ҳаммаси сен хоҳлагандай бўлади. – Сўнг ювиниш хонасига йўналдим.

Ювиниш хонасида немисча бичимли кўйлагимни – бу кўйлак учун Кисуляга нақ беш юз санаб берганман – кийдим, атир-упаларимни сумкага жойлаб, лабларимни бўядим. Шу палла ювилмаганидан совун кўпиги қотиб қолган соқол чўткачага кўзим тушди. Бир ой-дирки у билан биргаман, ҳар гал ювилмаган мана шу чўткачага кўзим тушади. Лекин шу пайтгача бу унинг иши деб келардим. Бугун эса... Чўткачани тозалаб ювдим, пахмоқ сочиққа артиб қуритдим ва кўзгу олдидаги ойна рафига қўйдим. Эҳтимол, айти шу чўткачадан тамомила янги ҳаётим бошлангандир...

Ювиниш хонасидан чиқиб, деразадан Невага назар ташладим. Бироқ қум ортилган юк кемаси ғойиб бўлган – фақат дарё юзидаги билинар-билинемас мавжлар ҳозиргина кема ўтиб кетганидан далолат берарди.

– Мана беш юз крон. – Кўзойнаги устидан қараркан, пулни узатди. – Ҳар доимгидай. Доллар ҳисобида оламан десанг, озгина камроқ бўлади. Бизларда долларнинг қиймати пасайгани сабаб бунинг сенга ҳеч қандай фойдаси йўқ.

Олсаммикан-олмасаммикан?.. Бошимга ураманми беш юз кронни. Кўлимни сўраб турган йигитдан пул оламанми?! Кўнглимдагини унга айтдим:

– Пулингни ҳамёнингга солиб қўй. Ҳаммасига чек қўяман. Бундан буён номинг қандай бўлишини биласанми? «Ҳақ тўламайдиган мижоз».

Ҳеч вақо тушунмагани афт-ангоридан кўриниб турарди.

– Бизда хотинлар бундай... ишлар учун эрларидан пул олишмайди, – тушунтирдим миллий қадриятларимиз билан беихтиёр мағрурланиб. – Уят ҳисобланади.

– Жуда тўғри. Гарчи хотин ҳамиша бебаҳо бўлса ҳам, – шундай деб у пулни ҳамёнига солиб қўйди.

Нима бўлганда ҳам бу жин ургур ажнабийлар ўта мулоҳазакор ва ҳушёр бўладилар. Бизникилардан худо асрасин. Буларнинг барчаси менга ёқади ҳам, ёқмайди ҳам, деб айтолмайман.

– Лоақал сенга аталган нарсаларимни ола кетсанг бўларди, – «Берёзка» дўконидан мен учун нималардир харид қилганини пайқадим.

Соатимга қараб, таваккал қилмаганим маъқул деган фикрга келдим. «Исковуч»ларнинг қўлига тушиб қолсам, бу лаш-лушларни топиб олишса, қаердан, қандай йўл билан «топганим»га аниқлик киритгунларига қадар ишга кечикишим шубҳасиз.

– Керакмас. Яхшиси ўзинг олиб борарсан. Келишдикми?

– Келишдик, – рози бўлди у. – Биз ҳақда сенинг онанг, албатта, айтиши керак.

Русчада рисоладагидай гапира олмаслиги гашимни келтириб, кулиб юбордим.

– Албатта, айтаман! Чао! – бурнидан ўпдим-да, эшикка йўналдим. – Ўзинг асрагайсан, э Худо!

Эндиликда бизларнинг «Интурист»ларда ҳам қаватларда навбатчилар йўқ. Чет эллардагидай қилиб кўйишган. Меҳмонхонанинг катта оқсочини лифтнинг ёнгинасига ўтқазиб қўйишга ким ҳам монелик кўрсатарди? Ҳеч ким.

Мана, қимматли онахонимиз Анна Матвеевна столда бамайлихотир ўтирибдилар. Элликталикка бемалол ярайдиган ҳоли бор. Лаб-лунжини бўяб-бежаб ташлаган, сочини лайлакуя қилиб турмаклар олганига нима дейсиз.

– Салом, Анна Матвеевна.

– Таня, жонгинам! – нақ тукқан онангнинг ўзгинаси.

Лифтнинг тугмачасини босиб, битта ўнталик билан битта французларнинг лаб бўёғидан қистирдим. Анна Матвеевна кўзларини пирпиратди:

– Жуда кўлинг очиқ-да, Таняхон! Нима дейишга ҳам ҳайронман...

Лекин шу пайт лифт келиб қолди. Кўлимни силкиб, лип этиб лифтга чиқдим.

Лифтнинг кўзгусига тикилганча унинг юртида хотини сифатида одамларнинг кўзига қандай кўринишимни тасаввур қиларканман, токи пастга тушганимча Анна Матвеевна (шунақа ҳам пасткаш бўласанми, ахир) телефон орқали...

Шунинг учун лифтда биринчи қаватга тушишим биланок қўлга олишди. Шу қадар жиғибийрон бўлдимки, ҳатто туфлар юбордим.

– Туф-э, – дедим. – Бу яна нима бемаънилик, Женя?!

Свитер устидан чарм камзул кийиб олган Женя эса фақат эснайди. Унга яқиндагина лейтенантлик унвонини беришди. Шўрлик кичик лейтенантлигича ўтиб кетадими дегандик.

– Балки, кўйиб юборарсан-а, Женя?

– Нималар деяпсан, Зайцева! Юр, юр. Сенсиз зерикиб қоламиз ахир...

Буларнинг ундовига юрмай ҳам кўр-чи?!

– Анна Матвеевна сотдими? – сўрайман.

– Сени таний олмаяпман, Таня, – ранжиди Женя. – Ахир тажрибали бўлсанг. Олдингга тушадигани йўқ. Яна сўраганинг нимаси?

Меҳмонхона йўлаклари оралаб ўтиб борамиз. Юмшоқ ўриндиқлар, лакланган тахталар, қадам сайин кулдонлар – хоҳлаганингча чекавер! Бутунлай бошқа олам! Меҳмонхона тарашадай қотиб ухлаётгандай. Аслида ҳамёнингни кенг очиб қўйишинг керак: «касаба уюшмамиз» ҳам ишляпти, махсус хизматдагиларнинг ҳам қулоғи ҳамиша динг, ҳар хил қаланғи-қасанғи чайқовчилар ҳам оёғи куйган товукдай питиллаб юришибди...

– Мен эса, Женя, турмушга чиқаяпман.

– Табриклаймиз. – Женя мени олдинга ўтказиб эшикни очади: – Киринг, Зайцева.

Ҳар гал алмисоқдан қолган столлару суянчиғи ҳам йўқ стуллар, илма-тешик дивану яроқсиз сейфли мана шу хароба хонага кирганимда уни қандайдир милиция бўлиmidан яхлитлигича суғириб олишгану замонавий қурилган ҳашаматли «Интурист» меҳмонхонасининг қоқ ўртасига мажбурлаб тиқиб қўйишгандай туюлаверади. Ҳар гал бутунлай бошқа оламга тушиб қолгандай бўлавераман...

– Салом, – дедим хонадагиларнинг ҳаммасига.

– Касаба уюшмамизнинг энг сара аъзолари, – жилмайди менга Толя. – Мана энди жамоат жам. Ўтиринг, Татьяна Николаевна.

Толя – меҳмонхонамиздаги тезкор гуруҳнинг раҳбари. Милиция капитанига ўхшаса, ўлай агар. Бўйинбоғи билан камзулига қараб талабадан фарқлаб бўлмайди. Фақат кўзойнаги талаба эмаслигидан далолат беради. Ноёб кўзойнакки, асти қўяверасиз.

Хонанинг ўртасига «Т» шаклида иккита стол жойлашган. Бир томонда қўлга олинганлар учун девор

бўйлаб етти стул қўйилган. Биринчи стулда – ўқувчи Наташка. Ўта сурбет, тасқара. Бор-йўғи ўн еттида. Хунарини саккизинчи синфдан бошлаган. Ҳозир ўнинчида. Афтига қараб бўлмайди. Эркакларнинг дидига ҳам қойил қолмадим. Сассиқ юз эллик марка учун дуч келган маст финнинг қўйнига кириб кетаверади...

Ундан кейинги стулларда аслзодалар! Уларнинг қадди-қомати шунчалар келишганки, Модалар уйининг кўрғазмалар зали дейсан. «Вог». «Бурда». «Никкерман». «Квиллс». «Карден». «Пакен». «Нина Риччи» ...

Ҳар бир камзул – минг, бир ярим минг. Этиклар – олти юз, етти юз... Косметика: «Макс Фактор», «Шанель», «Кристиан Диор»... Булар қандайдир ипирисқи ўқувчи Наташка эмас. Бизнинг касаба уюшма аъзолари. Интерқизлар. Валютага юрадиган фоҳишалар...

«Ҳатто балет соҳасида ҳам дунё миқёсида бизлар биринчимиз!»

Манави Зина Мелейко, лақаби – «Пржевальский бияси». Шунақа мижозлар топадики, оғзинг ланг очилиб қолади. Италиянча гаплаша олади, фин тилини ҳам қийиб юборади. Шведча-русча сўзлашгич тузиб чиққанига нима дейсиз. Ўзимизнинг касб-ҳунарга мўлжаллаб тузган-да. Сафимизга янги қўшилганлар кўчириб олишган. Чоракта берсангиз, бас. Қиммат эмас. Унга фақат ичкилик ёқмайди – ўзини йўқотиб қўяди. Ҳозир ҳам кайфи тароқ...

Жонажон дугонам – Сима Гулливер. Волейбол бўйича спорт мастери бўлган. Жуда устаси фаранг! Исталган мижоздан ҳам юз доллар олмаса ҳисоб эмас. Камига юрмайди ҳам. Ўзига шунақанги оро берадики, кўз узолмайсан. Бош эмас – ғиж-ғиж ақл. Исталган нарсдан пул қила олади.

Нинка Кисуля. Қўлидан келмайдиган ишнинг ўзи йўқ, лекин ҳамиша ҳозир у нозир. Каллайи саҳардан чўмилгани боради, кейин теннис ўйнайди, фақат ишбилармонлар билан тушлик қилади. Кечқурун эса иш. Инглизча, немисча, албатта финча билади. Ленинград шароитига мослашган-да. Кисуляни жуда ҳурмат қиламан. Гулливер билан бирга мени ёруғликка олиб чиққан...

Столда – тўсиқнинг нариги томонида – «махсус хизмат» ходимлари. Бугун улар уч нафар. Ҳаммаси, албатта, фуқаро кийимида, кўринишлари чакки эмас. Мент формасида уларни фақат гувоҳномаларидаги суратларидагина кўриш мумкин. Улар билан ёшимиз ҳам барабар, йигирма тўртдан ўттизгача. Ҳаммаси олий маълумотли. Қайси бири дорилфунунни, бошқаси политехни, яна бири эса жисмоний тарбия институтини тугатган. Ва албатта, аллақандай милиция курсларини ҳам. Жуда ҳам тўғри қилишган-да! Улар погонларидаги юлдузчалар учун тўланадиган ҳақни ҳам ҳисобга олганда бир йўла икки юз йигирма сўмни қуртдай санаб олишади. Булар муҳандис ёки ўқитувчиларга ўхшаб бир юз қирқ сўм учун овора бўладиганлар хилидан эмас. Толя капитан бўлгани учун ҳатто икки юз тўқсон сўм олади. Кўп эмасу ҳар ҳолда йўқдан кўра бор-да. Ҳаммаси болали-чақали. Айримлариники, ҳатто иккитадан...

– Ўтира қолмайсизми, Татьяна Николаевна? Келган жойидан давом эттирамиз. – Толя қоғозни кўзойнагига жуда-жуда яқин келтирди. – Қаерга келган эдик? Ҳа, мана... «Мактабга қатнашга, ўнинчини битириб, тўлиқ ўрта маълумот олганим ҳақидаги гувоҳномали олишга сўз бераман...»

– Жинсий балоғатга етишга ҳам, – қўшиб қўйди Зина Мелейко. У ҳақиқатдан ҳам меъёридан ортиқ отиб олганди.

– Халақит бераяпсиз, Зинаида Васильевна, – Толя дакки берган бўлди-да, яна қоғозга юзланди: – «Бундан ташқари «Интурист» меҳмонхонасига ортиқ яқин йўла-маслик ва ортиқ фоҳишалик қилмаслик тўғрисида сўз бераман». Бу тушунтириш хатини бир ҳафта муқаддам ким ёзиб берганди, Наталья?

– Ким бўларди, мен-да? – ўқувчи сурбетларча шифт-га кўз югуртирди.

– Қачонгача тушунтириш хати ёзиш билан қутул-моқчи бўласан? Тушунтириш хатларингнинг ўзи бир жилд бўлади-я.

Наташка миқ этмади. Оғзига сақич солиб олиб, кав-шагани-кавшаяган. Гўрсўхтанинг ўзгинаси! Шу асно фор-ма кийган икки мент мўралади. Худудий бўлинмадан.

– Саломатмисиз, ўртоқ капитан. Биз келдик.

– Салом, – жавоб берди Толя. – Холлда ўтира туринг-лар. Евгений Алексеевич, манави эрта етилган қизалоқ ишини ҳужжатлаштиринг. Унинг ашқол-дашқоллари-ни кўздан кечирайлик-чи...

У Наташанинг паспортини очган эди, ичидан қан-дайдир қораялоқнинг сурати тушди.

– Ким бу?

– Кампучиялик дўстим, – ҳамон сақич чайнаётган ўқувчи жонланди. – У тинчлик учун курашчилардан. Суратининг орқасида дастхати ҳам бор.

– Унинг хонасида сен ҳам тинчлик учун кураш-дингми?

– Ҳа-да.

Одатда махсус хизмат ходимлари бирортамиз билан жиддий шуғулланар экан, дамимиз ичимизга тушиб ке-тади – улар билан бизларни столлар ажратиб туради.

Бироқ айни ҳозир ҳатто қувондик ҳам. Ҳа, лаънати суюқоёқ!..

Толя Наташканинг лаш-лушларини титкиларкан, бир кути «Ротманс» сигаретасини оча бошлади. Сигараларни тўкиб ташлади-да, зар қоғоз билан кути оралиғидан яхлит юзталиқ фин маркасини топди. Вой лақма-ей! Ким ҳам шунақа жойга беркитади?! Нўноқ-вачча!

– Илгарилари ёнингдан эллиқ маркадан зиёд чиқмасди, бу гал нақ юзталиқ, – ҳайратланди Толя.

– Ҳамма нарсанинг нархи ошаяпти, – Наташка сақични пуфлаб шиширди.

– Бир пулга қиммат мишиқи, – нафратланиб деди Зина.

– Зинаида Васильевна! – Толя кўзойнаги устидан Зинага яна бир марта қаради-да, ўқувчидан сўради: – Кампучияликлар қачондан бошлаб фин маркаси билан ҳақ тўлайдиган бўлиб қолдилар?

– Бу маркани топиб олдим.

– Омади келганини қаранглар-а. Қаердан топдинг?

– Лифтда.

– Сени қўлга олишганда топилмани давлат ҳисобига топшириш учун ўз оёғинг билан келаётган эдинг-а?

– Албатта-да.

Шу ўринда нафақат хизматчилар, ҳатто бизлар ҳам кулиб юбордик. Женя тилга кирди:

– «Пионерская правда» («Кашшофлар ҳақиқати») газетасида: «Виждонли қизлар шундай қиладилар» сарлавҳаси остида мақола беришади. Мазмуни: «ўнинчи «Б» синфининг ўқувчиси...

– Худди шундай, – қўшимча қилди Зинка.

– «... юз фин маркасини давлатга топширди. Бу маркани...»

– Кампучиялик таниқли тинчлик учун курашчининг шимидан топиб олганди, – қўшимча қилди Зинаида.

– Майнавозлик бас қилинсин, – Толя деярли шивирлаб гапирди ва ҳаммамизнинг этимиз жимирлаб кетди. Бироқ маст бўлгани учун Зинканинг парвойига ҳам келмади.

– Нимага энди? Ҳозиргина бошладик-ку!..

– Дарҳол тугатдик, – яна ҳам секинроқ деди Толя.
– Божхона тинтувини бошлаймиз. Чўнтаклардаги ва сумкалардаги нарсаларнинг ҳаммаси столга қўйилсин.

Ҳар доимги иш. Ҳеч ким ҳеч қачон каловланмайди. «Киборлар»га хос анжомларингнинг ҳаммасини – атир-упалар, пуллар, камёб сигаретлару зажигалкаларни, ён дафтарча, ҳомиладорликка қарши воситалару доридармонлар, хушбўй дастрўмолчалар ҳамма-ҳаммасини чиқарасан... Аёл зотининг сумкасида нималар булмайди ахир! Камига бошдан-оёқ текширишади. Жиноий-қидирув хизмати ходимлари деган номи бор, ахир. Ёнингдан ҳатто доллар топиб олганларда ҳам осонгина қутулишинг мумкин. «Совға қилишганди». Ёки она сути оғзидан кетмаган ўқувчи қиз каби: «Лифтда топиб олдим», – деб қўя қоласан. Мусодара қилишади, тамом-вассалом.

Бироқ Зинка Мелейко кутилмаганда бош кўтариб қолди-ку. Ҳамиша тулкидай айёр бу аёл мастлигига бориб, хушёрликни қўлдан чиқарганди:

– Тинтув қилишга рухсатнома қани?

Толя унга бир ўқрайди-да, деди:

– Михаил Михайлович, илтимос, Зинанда Васильевани яна бир тинтув қилиб, соат ўн иккидан кейин маст ҳолатда «Интурист» меҳмонхонасида бўлгани сабабли милиция бўлимига топшириш учун ҳужжат тайёрланг...

Миша Зинага навбатдаги ҳужжатни тўлдиришга киришди:

- Қаерда ишлайсиз?
- Аввалги иш жойимда. Ленинград кўприк лойиҳалаш институтида.
- Ким бўлиб?
- Оддий ишчи.
- Зинанинг ёнидан, қулоғидаги салкам уч минг сўм турадиган бриллиант зиракни ҳисобга олмаганда, нақ икки минг сўмлик ашёлар чиқди. Зинка жез тақинчоқлар тақиб, қадрини ерга урадиганлар хилидан эмас эди.
- Ойлик маошингиз?
- Тўқсон сўм.
- Оддий ишчининг қўли қанчалар узун бўлиб кетганини қаранг-а! – ҳайратланди Женя. – Зинаида Васильевна Мелейкога бир назар ташласа бас. Ғаним тарғиботи бир пул бўладию, бўҳтон ёғдираётганларнинг овози ўчиб, алаmidан сочини битталаб юлишга тушади.
- Хонага милиционер мўралади.
- Машинани тутиб турибмиз, Анатолий Андреевич.
- Бўлди, бўлди. Манави иккитасини олинглар.
- Ва қонунсизликлар авж олиб кетди, – кайфи тароқ ҳолда писанда қилди Зинка.
- Мабодо фоҳишаларга қарши қонун бўлганда, Зинаида Васильевна, бир неча йил олдин сизни керакли жойга тиқиб қўйган бўлардим, – астагина деди Толя.
- «Марсга ракеталар учираяпмиз, Енисейни тўсаяпмиз...» – хириллаганча кулди Зина. – Агар керак бўлганда ҳеч қандай қонун-понунсиз бизларни бир ёқли қилган бўлардингиз. Яна бутун мамлакатда. Бизлар эса ҳалигача ялла қилиб юрибмиз. Демак, сизларга керакли жойимиз бор!..
- Бизга мутлақо керак эмассизлар! – ғазабланди Миша. – Биз – жинойий қидирувнинг махсус хизмат ходимларимиз, вазифамиз мамлакатимиз меҳмонлари,

чет эл фуқароларининг мол-мулки, ҳаёти ва саломатлигини муҳофаза этиш, бизлар эса иш вақтимизнинг ярмидан кўпини жиловлаб бўлмайдиган хунарларингизга сарфлашга мажбур бўлаяпмиз! Бу ҳам камдай, сизларга керакмиз, дейсизлар-а?!

– Сизларга керак бўлмасак, ҳамтовоқларингизга яраб қолармиз, – ҳамон тилини тиймасди Зинка. – Ёки яна кимларгадир.

– Кетдик, кетдик, – деди форма кийиб олган мент ҳадиқираётганини яшира олмай.

– Худди шундай. Чао, болакайлар. Эртагача. – Зинка сақич чайнаётган ўқувчи Наташканинг биқинига туртди: – Юр, юр, манжалақи. Оғзингни чапиллатишни бас қил, ифлос мишиқи.

– Фарқимиз ёшимиз ва нархимизда, – ўқувчи қиз жилмайди-да, хайрлашув ҳисобига сақичини пуфлаб шиширди. Оғзидаги пуфак ёрилиши билан уларнинг кетидан эшик ҳам ёпилди.

Толя жойига чўкиб, Кисулянинг сумкасидан чиққан нарсаларни кўздан кечиришга киришди.

Женя менинг сумкамни тита бошлади, Миша бўлса Гулливернинг ихчам сумкачасига ёпишди.

– Қанча пулинг бор? – сўради Толя Кисулядан.

– Эсимда йўқ. Бир минг икки юз атрофида-ёв.

Гулливер билан кўз уриштириб олдик. Бундан чиқдики, Кисуля учтасидан юз доллардан ишлаб олган, боз устига «бирга-тўрт» ҳисобида алмаштиришга ҳам улгурган. Вой Кисуля тушмагур-ей! Жуда зўрсан-ку!

Толя хаёлимиздан кечганини уққандай деди:

– Жуда зўрсан-ку! Демак, уч миждознинг ҳар бирга юз доллардан хизмат кўрсатиб, бирга тўрт ҳисобида «кўк»ини алмаштиргансан ҳам! Шундайми, Нина Петровна?

– Қанақа валюта, Анатолий Андреевич! Бу ҳалол совет пуллари, ахир. Квартираларга ўғрилар тез-тез туша бошлаганидан буён қимматбаҳо нарсаларнинг ҳаммасини ёнимда олиб юришимга тўғри келаяпти.

– Кўчаларда ҳам қиссавурлар кўпайганидан хабаринг йўқми? – сўради Миша.

– Ўзим ўргилай сендан, Миша!.. Жамоат транспортлари хизматидан фойдаланмаслигимни биласан-ку, қолаверса ҳар хил давраларга аралашавермайман... Бор-йўқ йиққаним мана шу.

– Жамғарма банкда қанча? – қизиқди Женя.

Кисулянинг қаердадир камида юз минг пули борлигини биз Сима Гулливер билан жуда яхши билардик. Бироқ Кисуля ҳам туяни ютса, думини кўрсатмайдиган хилидан эди.

– Женя, қанақа ҳисоб рақами? Наҳотки мен шундай одамга ўхшасам? Эски олифта эканимни ҳамма яхши билади, ахир – чиройли кийинишни яхши кўраман, боз устига, жазманларим бор... Менда банкка кўядиган пулнинг ўзи йўқ. Жамғарма банкка пул қўйишим ҳақида қанақа гап бўлиши мумкин?

– Бунча презерватив нимага керак, Серафима Аркадьевна?

– Жуда керак-да! – узоқ сукут сақлаган Сима Гулливер кўнглини бўшатиб олиш учун берилган имкониятдан унумли фойдаланишга уринди. – Мамлакатимиздан бошқа давлатларда СПИД тарқалаётганини эшитганмисиз, бу касаллик фақат анави... Нима десам экан? Кечирасизлар-у, жинсий алоқа орқали юқади. Шундан келиб чиққанда совет соғлиқни сақлаш соҳаси билан қадам-бақадам бораётганимиз аён бўлди. Навбатдаги суҳбатлар чоғида, Анатолий Андреевич, буни ўта жиддий ҳисобга олишингизни илтимос қилардим.

– Ҳукумат делегациялари таркибига кирган чет элликлар бошини айлантирмаслик хусусида жиддий огоҳлантирганимиз эсингизда йўқми, Серафима Аркадьевна? – сўради Толя.

Бизларни яхшиликча қўйиб юборишларини шу асно англаб етдим.

– Мен ҳали ҳануз уларга тик қарай олмайман, Анатолий Андреевич! Эндиликда давлат даражасига мутлақо чиқаётганим йўқ, ҳукумат делегацияларининг барчаси ҳам мен учун сариқ чақалик қимматга эга эмас. Гарчи улар ҳам одам, ҳамма хислат уларга бегона бўлмаса-да...

– Аргентиналикларга бугун ким хизмат кўрсатди?

– Бўхтон, Анатолий Андреевич, худо ҳаққи, бўхтон. Аргентиналикларга ҳатто қайрилиб ҳам қараганим йўқ! Бирорта ҳам аргентиналикка рўпара бўлмадим! Уларнинг ҳатто яқинига ҳам йўламадим... – Бироз тин олгач, қўй оғзидан чўп олмаган беозордай сўради: – Анатолий Андреевич, улар ҳам бизларга яқинлашмасликлари учун нима қилсак экан-а?

– Олинг лаш-лушларингизни. Зайцевада нима гап, Евгений Алексеевич?

– Зайцева турмушга чиқаяпти, шу боис ҳаммаси жойида.

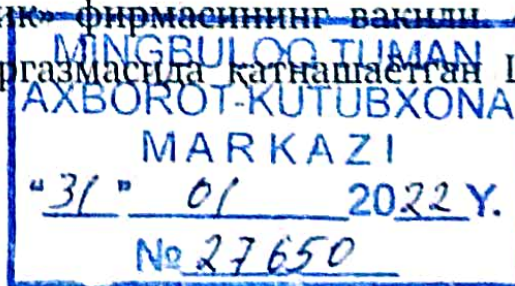
– Шунақа... – дедим уларга. – Бу сизлар билан сўнгги олди-бердимиз, дўстлар.

– Пешонаси ярқираган куёв ким экан? – сўради Миша.

Мен кулимсирадим.

– Хизматдагилар ҳаммасини билиши шарт, Михаил Михайлович, – деди Толя.

– Эдвард Ларссон, дастурли манипуляторлар ишлаб чиқарувчи «Белитроник» фирмасининг вақиди «Инрибпром» халқаро кўرғазмасида қатнашган Шве-

ция вакиллари таркибида Ленинградга келган. Татьяна Николаевнани унга битта фирмада хизмат қиладиган Гюнвальд Рённ ҳады этган. Танечканинг ўтган йилги бу миждози швед хотинига содиқ ва болаларига меҳрибон бўлгани учун эски кадрдони Танечкага уйлана олмади. Шуниси яхши бўлган экан, Татьяна Николаевна. Жаноб Рённ уччига чиққан ичувчи, Эдзард Ларссон – вазмин, ҳулки яхши ва бўйдоқ, устига-устак, фирма доирасида хизмат мавқеи ортиши аниқ.

«Махсус»лар ҳам, бизларнинг қизлар ҳам оғзи қулоғига етиб, хандон ташлаб яйрашлари учун шу гап етмай турган экан... Қизлар билан ҳатто истироҳат боғида ҳам ҳиринглашдик, бироқ қутилмаганда феълим ўзгарди (баъзи-базида шундай бўлиб туради. Бирданига мўлжални йўқотиб қўяман, ва ўшанда бизникилар ҳам, чет элликлар ҳам битта номаълум нарсага қоришиб кетадилару ҳаммасига бефарқ бўлиб қоламан). Мана шундай изтироб ўтида неча марталаб ёнгандирман...

– Ё Раббим! – дедим мен. – Ҳаммангиздан безор бўлдим! Ҳаммангиз жонимдан тўйдириб юбордингиз!...

Ҳеч ким ишшаймади ҳам. Қабристондагидай осойишталик.

Кудрявцев кўзойнагини олиб, артди-да, яна тақди. Секин, ғазабинн яширмай деди:

– Сизлар-чи, сизлар... Жонимиз ҳиққилдоғимизга келди! – У ёқамдан тутди. – Сенга ўхшаганларнинг нуқси уриб, ҳамма ёқни нас босиб кетди. Ихтиёр менда бўлгандами!..

Лекин шу пайт ўзини қўлга олиб, вазминлик билан буюрди:

– Евгений Алексеевич, марҳамат қилиб Татьяна Николаевнани кузатиб қўйсангиз. Бугун у сизнинг тасарруфингизда бўлди.

... Нимқоронғу йўлақлардан ўтиб борамиз. Қутидан бир дона сигарет чиқариб олдим, ўтолдиргични тополмайман-да. Аъзойи баданим титраяпти... Женя гугурт чақди, туташтириб олдим. Эшиккача кузатиб чиқди.

Дорбон Петр Никанорович – истеъфодаги тўнғиз – Женяни кўрди-ю, уйқучи кўппак дивандан сакраб туриб, эшикни очгани югурди, аблаҳ. Собиқ подполковник рўпарасидаги лейтенантваччанинг оёғини ўпишга тайёр, кўринди дегандан атрофида гирдикапалак бўлади. Ўзи эса ҳар бир фоҳишадан меҳмонхонага киритгани учун уч сўмдан беш сўмгача олади. Меҳмонлардан ресторанга киришлари учун ўн сўмдан олаверади.

Менга кўзи тушиши билан гўё, бу қаердан пайдо бўлди, дегандай анқайиб қолди, ваҳоланки кеча кечқурун мендан беш сўм олиб, ҳамёнига урган эди, сассиқ лўттибоз.

– Хайр, Таня. – Женя нима учундир узр сўрагандай бўлди.

Унга жавоб бермадим. Томоғимга нимадир тикилиб қолди. Фақат имо қилдим-да, чиқиб кетдим...

Ҳеч нарса озодликка етмайди-да! Ҳаво мусаффо, муздаккина... Шаҳар... Шаҳарнинг тароватидан эсинг оғиб қолай дейди! Офтоб чиқиб улгурмаганига қарамасдан юқори қават ойналарида аланга ловуллайди. Эртанинг ўзгинаси! Шу қадар гўзалки, таърифга сўз йўқ... Тош зинага чўнқайганча, йиғлаб юборишим ҳеч гап эмас.

– Қаерга борасан?

Менга қария ҳайдовчи тикилар, нишаблиқда эса такси патилларди. Такси рақамига қарадим – тўртинчи такси паркидан.

– Фан проспекти, йигирма саккиз, – дедим.

– Квартира?

– Аврагани бошқа бирор кимса топилиб қолар.

– Ўн сўм.

– Келишдик.

– Ўтир, кетдик.

Таксининг орқа ўриндигига жойлашдим ва йўлга тушдик.

Кетаяпмиз. Сумкамдан кўзгучамни, пахта, крем олиб, афтимни эпакага келтира бошладим. Ҳамиша уйга кириш олдидан юзимдаги бўёқларни артиб ташлайман. Бу мен учун эрталабки жисмоний тарбия машқларидай гап. Гўё бир ҳолатдан тамомила бошқа холатга ўтаман. Ойим ортиқча асабийлашмасин дейман-да. У-ку, албатта, ҳеч нарса демайди-я, лекин... Ҳар ҳолда ўз одамларингни аяганингга нима етсин.

– Гап бундай, – деди кўкқисдан ҳайдовчи, – ўтган сменада «штатник»лардан бирини тўрт соат олиб юрдим. Павловскка ҳам, Пушкинга ҳам, эсимда йўқ, яна аллақаерларга бордик. Ҳамёнида ўзимизникидан камроқ экан, шунинг учун йўлкира ҳақини «кўки»да тўлади. Сенга керак эмасми? Уч сўмдан бераман.

– Вой лаънати илон-эй, – деган фикр хаёлимдан кечди! Пешонамга ёзиб қўйибдимми?! Нима учун дабдурустдан доллар таклиф қилиб, боз устига бирон туки қилт ҳам этмайди-я?

Лекин мен сир бой бермадим:

– Мени маъзур тутасиз, бироқ нима ҳақда гапираётганингизни тушуна олмаяпман.

– Гапини қаранглар! – асабийлашди ҳайдовчи. – Ёш томошабинлар театрининг ўзгинаси-я!..

– Сиз мени кимгадир ўхшатаётган кўринасиз, ўртоқ, – дедим.

У яна ҳам асабийлашди.

– Қанақасига?! – деди. – Отнинг қашқасидай маълумсизлар-ку...

Шу пайт уйимизнинг олдига етиб келдик. Аниқроғи, бизнинг уйнинг эмас балки кўшни – ўттиз иккинчи уй олдига етиб келгандик.

Маҳалламизнинг ичкараси, барча янги туманларда бўлганидек, биноларнинг оралиғидаги йўлак жуда тор, машинада бундан нарига бориб бўлмайди, чунки йўл устида рефрижераторли улкан «Вольво» машинаси турарди. «Совтрансавто»га қарашли. Дарвоқе, булар ҳам ишнинг кўзини биладиган йигитлар. Чамаси, қандайдир узоқ ўлкаларга юк ташийдиган ҳайдовчи яшаса керак.

– Бу ёғига яёв кетаман, – дедим ҳайдовчига. – Таксини тўхтат.

Таксидан тушиб, ўриндиққа ўн сўм ташладим (такси счетчиги уч сўм ҳам ёзмаганди), чет эл сигарасини олиб ўтолдиргични ёқдим-да, қари қарғага дедим:

– Ҳа-я! «Кўк» масаласида. Саксон саккизинчи модда, биринчи қисм. Мол-мулк мусодара қилинган ҳолда уч йилдан саккиз йилгача қамоқ жазоси!

– Кечирининг илтимос қиламан.

– Мендан эмас, прокурордан кечирим сўрайсан.

– Сен қайси модда бўйича бу ҳунар билан шуғулланаяпсан?

– Мен учун ҳеч қандай модда-подда йўқ. Бизнинг давлатимизда бундай ижтимоий воқеликнинг ўзи йўқ. Тушунарлими, бобой?

Қари кўппак кулиб:

– Балки телефонингни қолдирарсан?

– Тенг тенги билан деган гапни зшитганмисан, – дедим, – ўзимизникидан ҳам, кўкидан ҳам етказа олмайсан. Иштонсиз қоласан. Чао, бамбино. Сорри!

Уйга ошиқдим.

Квартирамиз ҳабашнинг қурсоғидай қоп-қоронғи. Оқ тунларда ҳамиша қалин парда тутамиз. Йўқса, ухлаб бўлмайди. Онамнинг каравотида ўтирибман-унинг ўзини кўрмайман.

– Турмушга чиқаяпман, ойи... – шивирлайман мен.

– Худога шукур-эй. Кимга? – нима учундир онам ҳам шивирлаб сўради. У ҳали бутунлай уйғонганича йўқ. Бу овозидан сезилиб турибди.

– Эдикка. Эдвард Ларссонга.

– Анови дарозгами?

– Йўқ. Баланд бўйлиси Гюнт эди. Бу эса Эдик. Бир гал кетимдан келганди, эсингиздами?

– Ҳаммамиз бу квартирага қандай сиғамиз?..

– Мен у билан бирга яшайман.

– Қаерда?

– Швецияда.

– Вой, худойим-эй! – нола қилди онам. – Мен-чи, мен?!

Каравот ёнидаги чироқни ёқди. Сочлари хўрпайган, озғин онам эски пижамада ўтирарди. Қўлини иягининг тагида қовуштириб олган, нигоҳида шунақанги ҳасрат, шунақанги даҳшат...

Бирон дақиқа ҳам ухлай олмадим. Онам ўзини тутолмай, асабимни бузди. Мен учун нонушта ҳозирлай бошлади. Мен эгнимга уй халатимни ташлаб, унга нонушта ҳозирлашга киришдим, чойнак, гугуртни қўлидан тортиб олдим.

Ошхонада тимирскиланамиз, гоҳ газ плитаси, гоҳ музхона, гоҳ раковина ёнида тўқнашиб қоламиз.

– Сиз умр бўйи нима қилдингиз! – қичқираман унга. – Молдан фарқи йўқ эр билан, бир юз қирқ сўм маошни айтасизми?! Бир хонали кооператив квартираними?! Бунинг нимаси ҳаёт ахир?

– Институтни нима учун ташладинг, нима учун?! – қичқиради онам ва қизиб турган товага қўлини куйдириб олади.

Мен қўлини ушлаб, совуқ сув остида тутиб турарканман, жағим тинмайди:

– Чунки ҳар куни эрталаб институтга трамвайда борарканман, вагондаги эълонни ўқир эдим; «Учинчи автобус парки... Ҳайдовчилар курси... Ўқиш – тўрт ой. Ўқиш тугаганидан кейин – уч юз сўм ва ундан ҳам кўп маош берилади». Мен эса кейинчалик бир юз йигирма сўм маош олиш учун беш йил ўқишим керак бўларди. Институт балога гирифтор бўлмайдами?! Сиз институтда ўқиб нима топдингиз!

– Жуда кўп нарса! – онам қўлини силтаб тортиб олди.
– Мен болаларни тарбияляяпман, ўқитаяпман!

– Аксинча, болалар сизни ўқитиб, тарбиялашаяпти. Тарелкани жойига қўйинг, ҳаммасини ўзим қиламан!..

Сўнг (мен эгнимда қандайдир суратли майка ва жинси, онам эса қўли дока билан боғланган, ўзини тартибга келтириб, хиёл тинчланган ҳолда) мўъжаз стол атрофида нонушта қилдик.

– Ўз уйим, ўз машинам бўлишини истайман!.. Дўконга кириб ўзимга керакли нарсаларни харид қилсам дейман, лаънати чайқовчилардан уч-тўрт баробар қимматига харид қилиш жонимга тегди!.. Дунёни кўрмоқчиман! Турли мамлакатларни ... Телевидениеда эмас, «Время» програмасида, «Киносаёҳатчилар клуби»да эмас. Телевизор орқали куракда турмайдиган бўхтонларни вайсайдиганларнинг ёлғонлари жонимга тегди, ўз кўзим билан кўриб, ўз қўлларим билан ушлаб кўргим келаяпти... Телешарҳловчилар беш йиллаб ана шу давлатларга канадай ёпишиб оладилар-да, Иттифоққа қайтиб келганларидан кейин бутун дунёга овоза қил-

ганча зўр бериб қора чаплашга тушадилар. Мана шу сассиқ ошхонада ўтираверадиган бўлсам нимани ҳам кўра олардим! На Маргарет Тэтчер, на Софья Ковалевская, на Валентина Терешкова бўла олмадим... Бироқ мен ҳам инсонман ахир, ойи! Мени тўғри тушунинг. Мен – аёлман! Шундай экан, нима учун...

– Лекин, Танька!.. Она қизим! Бу ўзини бозорга солиш ахир...

– Тўппа-тўғри, – ниҳоят хотиржам дедим мен. – Жуда тўғри, ойи. Ким бутун ўзини бозорга солмаяпти? Ўз касбини, иқтидорини қимматроқ баҳода ўтказишга уринмаётган ким? Фазилатлари, афзалликлари учун ким мукофотдан бош тортмоқчи? Ёзувчи нашриёт билан савдолашади, рассом чизган суратларини сотади, ихтирочилар ихтиролари учун тегишли улушларини албатта оладилар.

– Китоблар, ихтиролар ва тасвирий санъат асарлари халқнинг бахт-саодатига хизмат қилади, ахир! Жисмонан ва руҳан камолоти учун...

– Мана. Мана! – ғазабландим мен. – Жуда баландпарвоз бўлиб кетганмиз – фақат халқ, ер курраси, ҳаттоки фазо миқёсида фикрлашга кўникиб қолганмиз! Осмонни фалақдан ерга тушиш йўқ. Ёлғиз инсоннинг шахси билан қизиқадиган мард йўқ!

– Қайси инсоннинг?

– Ўша Эдвард Ларссон – ёлғиз швед муҳандиси билан-да. Менга уйланиш уни руҳан бахтиёр қилар экан (жисмоний томондан ҳам бахти бутун бўлажагига кафилман), нима, шунинг ўзи камлик қиладими?

– Бироқ бунинг учун етти ёт бегона ўлкага боришинг шартми? Унинг ўзи кўчиб келақолсин. Кўнглимиз кенг бўлгач, жойнинг торлиги билинмайди, вақти-соати билан кенгроқ квартирага ҳам кўчиб ўтаверармиз.

– Ойи! Тасаввур қилинг-а, рассом узок йиллар тер тўкиб, ажойиб санъат асари яратди-да, ниҳоят эътиборга олиб, муносиб баҳолайдилар, деган умид билан яшай бошлади. Ҳақиқатдан ҳам ана шундай кун келди: унга ҳатто халқаро кўргазмада қатнашиб, ўз асарини намойиш этишни таклиф қиладилар. Онаси эса: Ҳеч қанақа кўргазмага бормайсан! Суратинг ошхонамизда илиғлигича тураверсин!.. – деб туриб олди.

– Бунга сенинг нима дахлинг бор, ахир?!

– Нима фарқи бор, ойи! Менинг бирон кам жойим борми, жин урсин!!

Шу жойга келганда онам йиғлаб юборди. Мен соатга қарадим. Ишга шошилишим керак. Бироқ онамни шу алфозда қолдира олмасдим.

– Тинчланинг, ойижон. – Мен онамнинг қўлидан ўпдим, у эса беихтиёр бошимни силади. – Тинчланинг. Мен йилига бир неча марта сизни кўргани келиб тураман. Чет элликка турмушга чиққан қизларимизнинг ҳаммаси шундай қиладилар. Бу биринчидан. Иккинчидан эса, буларнинг ҳаммасига ҳали анча бор.

Соатга яна бир назар ташлаб, ўрнимдан турдим-да, елкамга оҳори кетган курткамни илдим ва катта қора сумкага алланарсаларни тика бошладим. Биринчидан, ишхонамда керак бўладиган айрим нарсаларни ола кетишим керак, ҳар ҳолда сурункасига бир кеча-кундуз ишлашимга тўғри келади, иккинчидан эса, йўл-йўлакай ажойиб бир жойга кириб чиқишга улгуришим лозим...

– Лекин лоақал уни севасанми? – Умид билан сўради онам. Кутилмаганда оёқ-қўлим мадорсизлангандай бўлдию, бор гапни айтиб қўя қолдим.

– Ёш боланинг гапини гапирасиз-э, ойи. Керак бўлса, яхши кўраман ҳам.

Бахтимга эшик қўнгироғи жаранглаб қолди. Онам сапчиб туриб, эшикка йўналди.

– Ўтираверинг, – дедим мен. – Ўзим очаман. Лялька, шекилли.

Бу ҳақиқатдан ҳам онамнинг собиқ ўқувчиси, қўшнимиз Лялька эди. Ўн саккиз ёшли бу қизалоқ нақ оловнинг ўзгинаси! Ўтган йили тиббиёт институтига кира олмагач, касалхонамизга фаррошликка жойлаб қўйган эдим.

– Салом... – деди Лялька менга табассум қилиб. – Шунақа ҳам бўладими? Аҳмоқ бўлиб бир соатдан бери кутаман-а...

– Ляличка! – хурсанд бўлди онам. – Салом, қизалогим.

– Вой, кечирасиз, Алла Сергеевна. Хайрли тонг.

– Ойижон, биз кетдик.

– Шошмасанг-чи! – Онам тез хонага кириб чиқди-да, икки сўмни сумкамга тика бошлади. – Ма, ол.

– Пулим бор, ахир.

– Бир кеча-кундуз ишлайсан – одамга ўхшаб юришинг керак!

– Кераги йўқ, ойи...

– Бас қил! Ляляга ҳам ул-бул олиб берарсан.

– Хайр, Алла Сергеевна.

– Яхши қолинг, ойи...

Милиция бўлимига Лялька билан антеннаси ва радиотелефони бор аллақандай эски қора «Волга»да бордик. Машинадан тушмасимдан антиқа манзаранинг шоҳиди бўлдим – Зинка Мелейко кечагидек жанговор қиёфада, бир қарич пошнали туфлисида бир неча алвастилар билан ҳовли супурар, ўқувчи қиз эса лиқилдоқ шотига чиқиб олганча биринчи қаватнинг баланд ойналарини юварди. Унга афтига қараб бўлмайдиган

бадбашара хотинлар ёрдам беришарди. Башаралари шишиб, мўматалоқ бўлиб кетган. Бармоғингни теккизсанг, бас, қулоқларидан вино отилиб чиқадигандай!

– Тўхтат машинани, – дедим мен. – Қимирлама, Лялька, дамингни чиқарма. Бир дақиқа!

Сумкани олиб машинадан тушдим. Сумкадан свитер, жинси ва курткани олиб, Зинкага узатдим.

– Ўгирилсанг-чи! – қичқирди Зинка «нима қиларкин булар», дегандай тикилиб турган милиционерга.

Мент ерга туфлади-да, ўгирилди. Зинка жинсини кийди, сўнг кофтасини ечиб – сийнабанди ҳам йўқ экан, ўрнига свитерини кийиб олди. Фақат шундан кейингина юбкасини ечди. Ёнидаги алвастилар унга еб қўйгудек ўқрайишди. Зинка уларга кайрилиб ҳам қарамади-да, чека бошлади. Ўқувчи қиз ҳам югургилаб келди, сигарета сўради. Сигарета ўрнига қўлимни бурнимнинг тагига олиб бордим-да, диндак кўрсатдим ва машинага қайтдим...

Касалхонага қайтиб келганимизда йирик пуллар орасидан беш сўмликни олиб, йўлкира ҳақини тўладим.

Лялька зинагача бегонадай жим келди, кейин эса сўради:

– Шунча пулинг бор экан, нима учун ойингдан икки сўм олдинг?

Лялькани жонимдан ортиқ кўраман! Кўнглида тирноқча ҳам кири йўқ! Одам деган... Йўл-йўлакай елкасидан кучдим. У ўзини олиб қочмоқчи бўлган эди, яна ҳам қаттиқроқ бағримга босдим:

– Лялька... ёнимда пулим борлигини, қанчалигини ва қандай йўл билан топилганини ойим билса, яхши бўлармиди? Шундайми?

– Йўқ.

– Мана шунақа. Ўзимизникиларни авайлашимиз керак.

Лялька тез жаҳддан тушди-да, машинада бошлаган гапимизни давом эттирди:

– Танька! Бирон гал мени ҳам бирга олиб бор. Неча марта илтимос қилишим керак?!

...

Лялька билан касалхона томон бораётган пайтимизда Нева соҳилидаги меҳмонхона олдида «Белитроник» фирмасининг олти вакили Стокгольмдан ҳайдаб келинган сариқ рангли кичик автобусга шоду хуррамлик билан жойлашдилар. Митти автобуснинг ёнига фирманинг номи, манзили, телекс рақами ёзиб қўйилган.

– Ким бугун автобусни бошқаради? – сўради Бенин.

Бир йил муқаддам мен билан дон олишган барзанги, афти хўрознинг тожидай қип-қизил Гюнвальд томоғига зўр берди:

– Бизларга бегона ва ғаним социализм шароитида қимматли ҳаётимизни кимга ҳам ишониб топширган бўлардик? Ўта дадил, довьюрак, жасоратлиман деб ким кўкрагини кера олади?

– Эдвард рулга ўтирсин! – Ҳайқирди ҳамма бирваракайига.

– Жуда тўғри! – Қичқирди Гюнвальд. – Рус...

У «фоҳишасига» сўзини айтишга улгурмади. Курт-касининг орқасидан силтаб тортишган заҳоти хушёр тортди:

– Рус қизга уйланаётган йигитни ҳар қанча эъзоласак оз! Ҳатто кейинчалик ДХҚ ходимаси бўлиб чиқса ҳам!

Ҳамма бир овоздан яйраб кулди. Эдвард ҳам жилмайди, рулга ўтирди ва улар кўрғазмада қатнашиш учун Басилевский оролига йўл олишди.

...

Мен эса аллақачон иш кунини бошлаб юборгандим. Менинг учинчи оламим.

Бўлимимизда, телевизор устида электрон соат ишлаб турибди. Кундузлари ҳатто соатни кўрсатувчи миллинг силжишини ҳам пайқайдигандек сезаман ўзимни. Дақиқани кўрсатувчи мил-ку, назаримда чир айланаётгандек туюлади.

Бўкса-укол... Бўкса-укол.. Бўкса...

– Э, шошмасанг-чи ... Укол олаверганингдан бўксанг гурра бўлиб кетибди. Кел, бу гал яхшиси ёнбошингга қила қолай. Бўксангга ҳозир грелка қўяман...

– Танечка! Сизни учинчи палатага чақиришяпти... Дераза ёнидаги кампир...

– Бораяпман.

– Таня... Кўлимдаги боғич яна намланиб қолди.

– Ҳеч қиси йўқ. Демак, йиринги оқяпти. Ҳозир ал-маштираман...

– Жиғилдоним шундай қайнаяпти, Таня. Ҳеч нарса ёрдам бермаяпти. Сода яна ҳам баттар қилаяпти...

– Бурже билан мензуркани аралаштиргин-да, анча вақт ўтганидан кейин ич...

– Татьяна Николаевна! Саккизинчи палатадаги Велиховни рентгенга олиб бориш керак.

– Мана банка. Эрталаб, нонуштадан олдинги пешоб учун. Манави қутича эса учун. Мана бу томонига исми шарифингизни ёзасиз. Адаштириб юбормаслик-лари учун...

– Бунақа митти қутичага қанақа қилиб анақа қилман?

– Баъзи-баъзида мулоҳазакорлик билан иш тутсангиз, бунақа саволларга ҳожат қолмаган бўларди.

– Таня, биринчи палатадаги шол беморнинг кийими ҳам, тўшагини ҳам алмаштириш керак. Жойини булғаб қўйди...

– Ҳаммаси тушунарли! Лялька! Бир сидра кийим ва чойшаб олиб, биринчи палатага мен билан юр. Ёрдам берасан.

– Қачон тушлик қиламан?

– Бироз сабр қилсанг, ўлиб қолмайсан. Югур, кийим билан чойшаб олиб кел.

– Таня! Телефонга! Овози жуда ҳам ёқимли чет эллик йигит сўраяпти.

Шу пайт соат тўхтаб қолди. Соат миллари ҳам қотиб қолгандай эди.

– Лаббай! Эдик?

Мен кўргазмадаги швед бўлимида бир неча марта бўлиб, телефон ёнида ўтирганининг шоҳиди бўлганман.

Столда «Туборг»ли банка, қандайдир қоғозлар, каталоглар. Ёнгинасидан ҳамкасблари Гюнвальд Рённ, Кеннет ва Бенни жой олишган. Шведча суҳбатлашганларини тинглаганман, кўргазманинг бир қисмини кенг ойна орқали кўрганман, жиҳозлар кезаётган ленинградликларни кўздан кечирганман. Деярли барчанинг қўлида реклама варақалари ҳамда фирмаларнинг махсус ёрлиқлари...

– Таня, бу мен, Эдвардман. Биз тўғримизда онангга айтдингми?

– Албатта! Эшитиб боши осмонга етди!..

– Мен онангни кўришим керак.

– Шубҳасиз!

– Сени жонимдан ортиқ севаман, Таня. Бугун консульхонамизга қўнғироқ қилиб сизлар ва бизлар томондан қандай хужжатлар талаб қилинишини суриштираман.

- Жуда соз. Сени ўпиб қоламан.
- Раҳмат. – У жимиб қолди-да, оҳисга телефон гўшагини жойига қўйди.
- Шу заҳоти соатнинг дақиқаларини кўрсатувчи миллари илдам айлана кетди.
- Соатни кўрсатувчи мили ҳам вазмин юра бошлади. Бир кеча-кундуз давом этадиган иш куним яна бошланиб кетди.
- Беморлар, ҳарорат ўлчагичларни топширинглар. Иссиғинглар чиққани йўқми?
- Қани бўксангни ўгир-чи... Мана бу бошқа гап! Пахтани ушла, пахтани...
- Таня, ҳой Таня!.. Сен Йўғингда Иван Афанасьевич сурункасига уч кунгача инқиллаб, хонадагиларга уйқу бермади. Бугун куёвтўранинг ўзгинаси! Сени севиб қолибди. Шунақа!..
- Анави лақманинг валдирашини қаранглар! Гапларига қулоқ солма, Танечка...
- Мен ҳам сизни, Иван Афанасьевич, жуда яхши кўраман. Манави таблеткани... илиқ сув билан ичасиз. Бирон нарса бўлса, чақиринг. Хўпми?
- Ляля! Бу қанақа пол ювиш яна? Ҳаммасини бошқатдан ювасан! Бурчак-бурчакдаги супуриндилар ҳам қолмасин. Туваклар нима учун пешоби билан турибди? Ҳаммасини олиб чиқ-да, совунли иссиқ сув билан тозалаб юв. Бунақада пала-партиш ишлашга ўрганиб қоласан.
- Э худойим-эй, лоақал бугунча тез ёрдамда ҳеч кимни келтиришмасин-да.
- Менинг арзанда касалмандларим ва соғайиб бо-раётганлар! Беш дақиқадан сўнг телевизорни ўчирман – ҳамма ухлайдиган вақт бўлди!
- Биз билан чойхўрлик қиласизми, Танюша?

– Албатга, Владимир Александрович! Палаталардаги чироқларни ўчириб чиқсам бўлди...

– Мана булар сизга, Таня...

– Анавини қаранглар-а! Бундай чиройли гуллар қаердан келиб қолди!?

– Булар сизга. Ойим олиб келдилар.

– Раҳмат сенга, шунқорчам. Кел, юзингдан битта ўпиб кўяй...

– Чойга келмайсанми, Таня!

– Бораяпман...

Ординаторхонасига кирганимда ҳамма одатдагидек мириқиб чойхўрлик қилишарди. Ихчам магнитафондан (Лялька навбатчиликка олиб келарди) Висоцкийнинг бўғиқ овози оҳиста таралар, ёш доктор Владимир Александрович, кўшни бўлимдаги ҳамшира Нинка, иккинчи фаррошимиз Мария Сергеевна дастурхон атрофида тўпланишганди.

Столда электр чойнак, карам солиб пиширилган пирог, коржиклар, икки сўм йигирма тийинлик колбаса, помидор-бодринг... Бир кеча-кундуз навбатчилик қиладиган ҳар бир одам, албатга, бирон егулик олиб келарди.

Ординатор хонасига киришим билан толиққаним сезилди: оёқ-қўлимдан дармон кетди. Бошимдан қалпоғимни олиб, туфлимни ҳам ечдим-да ялангоёқ бўлиб олдим.

– «Дўкон»да ким қолди? – сўради Владимир Александрович.

– Ҳеч ким, – жеб берди Нинка. Ҳаммаси ухлаб бўлишди. Оғир касаллар йўқ.

Қора сумкани олиб ундан «Адвокат» тухумли ликери, бир неча қути «Данхилл», «Ротманс», «Палл-Малл» сигареталари ва иккита Швейцария шоколадини чиқардим.

– Тўй тўйдайд бўлсин, болалар!.. – дедим-да, ўзимни топчанга ташладим.

Сергеевна шишани қўлига олиб сўради:

– Бу яна нимаси?

– Ширингина, эсингиздан чиқдимми, Сергеевна? Таня илгари ҳам шунақасини олиб келганди. Тухумдан қилинган, – жавоб берди Нинка.

– Ростдан ҳам ширингина эди! – эслади Сергеевна.

– Буларнинг ҳаммасини қаёқдан олдинг, Танечка? – Қизиқсинди докторимиз.

– Иш жойимдан, – ёлғон гапиришга ҳам ҳолим қолмади.

– Бошқа жойда ҳам ишляяпсанми? – ҳавас билан сўради Нинка.

– Қаерда?

– «Интурист»да. – Қарасам, менинг шишам давра бўйлаб айланяпти.

– У ерда ҳам ҳамширамисан?

– Шафқат ҳамшираси, – истехзо қилдим мен. – Ляль, сигарета тутатиб, чой кўйгин. Кеча тунда ҳам ухламаганим кучини кўрсатаяпти...

– Қани оламизми? – Сергеевна «Адвокат» тўлатилган стаканни қўлга олди.

– Тань, балки бир қултум ичарсан?

– Таня ичмайди-ку, Сергеевна! Неча марта айтиш керак ахир? – зарда қилди Лялька.

– Ҳамма яхшиликлар учун, – Сергеевна бир кўтаришда ярим стакан ичиб юборди.

– Одамларнинг омади юришганини қарасанг-чи, – стаканни бўшатди Нинка. – Татьяна нима учун уч кун ўтмагунча навбатчиликка чиқмайди, дегандим-а?

– Балиқ ҳам сувнинг теранроқ жойини қидиради... – Сергеевна стаканда қолганини ҳам сипқориб кўяқолди.

– Устидан ул-бул газак қилинг, Сергеевна! – қатъий деди Владимир Александрович. – Йўқса эрталабгача ета олмайсиз. – У қўлимдаги сигаретанинг ўти ўчиб қолганини кўриб, зажигалкани ўт олдирди.

– Ёқдимми? – дедим зажигалкани қизиқиб кўздан кечираётганини кўриб.

– Жуда.

– Олақол.

– Кўйсанг-чи!

– Ол. Олавер. Келишган йигитнинг нарсалари ҳам бежирим бўлиши керак. Уни «сен»лаётганимни ўзим ҳам пайқамабман – сизлар битта шоколадни баҳам кўринглар-да, иккинчисини Сергеевна олақолсин. Неварангиз учун, сумкангизга солиб қўйинг. Анави кучукнинг расми борини.

– Шундай қилганимиз маъқул, – Сергеевна шоколадни ирkit халатининг чўнтагига солди. – Жуда хотамтойсан-да, Татьяна.

Унинг бу гапи мойдай ёққанидан уйқум ҳам ўчиб кетди.

– Яна ким қолди? – дея алангладим. – Нинка, сигаретларнинг ҳаммасини олақол! Очилган қути қолса бас, эрталабгача етади.

– Танюша! Гап бўлиши мумкин эмас!..

– Сен эса, Лялька, сумкамдаги пакетни ол. Кийиб кўргин. Сенга тўғри келиши керак.

Лялька (сумкага қўлини солди, япон кроссовкасини олди. Ҳамманинг оғзи очилиб қолди. Ёлғиз Сергеевна ҳеч нарсанинг фаҳмига бормаганди:

– Яхши шиппак экан. Унда оёқ терламайдими?

– «Шиппак?!» – Нинканинг тили аранг калимага келди. – Бу ахир! Бу...

– Шоҳона ҳадя, – ишшайди Владимир Александрович. Лялька – тарашадай қотиб қолган, кроссовкани кўкрагига босганича қилт этмай турарди.

– Туғилган кунинг билан, Лялька, – дедим мен ҳорфингина. – Чин дилдан табриклайман. Энг яхши тилакларнинг ҳаммасини изҳор этаман. Ва, албатта, бу йил институтга кириб олишингни тилайман.

– Вой, тўғри! Эртага ростдан ҳам туғилган куним!

– Бугун, – унинг гапини тўғриладим. – Кечаги кун ўтиб бўлди.

– Бунинг учун ичиш керак ахир! – Сергеевна шишани шахт билан қўлга олди.

Бироқ шу лаҳза ординатор хонасининг эшигида шифохонанинг ювилавериб оҳори кетиб қолган халатини елкасига ташлаб олган бемор пайдо бўлди.

– Кечирасизлар, – деди у чироқнинг ёруғидан кўзларини қисиб. – Иван Афанасьевич ўлиб қолган кўринади.

Устимиздан совуқ сув қуйгандай ҳушёр тортдик! Иван Афанасьевич билан анча шуғулланишимизга тўғри келди... Ҳамма уни нариги дунёдан тортиб олишга уринарди. Қария сал ўзига келгандай бўлди-да, яна аҳволи оғирлашаверди. Иван Афанасьевич бизларни қолдириб, нариги дунёга кетса кетаверадиган. Шунда Володя Иван Афанасьевичнинг кўкрак қафасини яланғочлади-да, массаж қила кетди! Ниҳоят қариянинг тўхтаб қолган юраги ура бошлади.

Нинка билан Володяга кўр мушукчалардай ўралашиб ёрдамлашган бўламиз. Ҳа, деган туяга мадор деганларидай Лялька ҳам ёнимизда шай турибди. Сергеевна бўлса атрофимизда гирдикапалак бўлиб айланади.

Жарроҳлик хонасидан палатага йўл олдик, ординатор хонасида туфлимни ечганим кўйи ялангоёқ одим-

лаганча каталка – араванинг ёнига ғилдиракли дори томчилагични итариб бораман. Нинка эса йўл-йўлакай кислород тўлатилган ёстиқни тўғрилайди. Владимир Александрович эса беморнинг томир уришини кузатиб бораётир. Ҳаммамизнинг уст-бошимиз қон, оғиз-бандларимиз – маскаларимиз эса бўйнимизда осилиб турибди. Атрофимизда беморлар ҳаммаси каловланиб ранги ўчиб кетган. Элчи бўлиб борган бемор ҳам уларнинг орасида турипти.

– «Ўлди», ўлди» эмиш. Оғзингдан чиқиб ёқангга ёпишсин, – дедим унга. – Ҳамма ўз палатасига кириб ётсин!

– Кечқурун кўришамизми, Танюша? – Юриб бораркан оҳиста сўрайди Владимир Александрович. – Танишимникига бориб, видео кўрардик...

Йигитнинг хўрози-да. Иссиққина инсон қонига қўлини ботирганига ҳеч қанча бўлмасидан мен билан кўнгилхушлик қилишни мўлжаллаяпти!

– Шу пайтгача қаерда эдинг, Вовик? – дея куламан-у, Иван Афанасьевичнинг томирига суқилган игнадан кўз узмайман. – Вақт ўтганидан кейин хинани... Эрга тегаяпман...

Саҳар бешда докторларнинг тавсияларига биноан дориларни беморларга эрталаб улашиш учун тақсимлашга киришдим. Лялька ҳовлиқиб келиб қолди. Партизанлар разведкага юборишгандай аланг-жаламг қилади. Пинжимга кириб, шивирлай бошлади.

– Майли, – дедим. – Ўпкангни босиб ол. Бир оз кутишса, осмон узилиб тушмас.

Ўрнимдан туриб, Иван Афанасьевич ётган палатага кирдим-да қиртишланмаган юқори лабига лейкопластир билан ёпиштирилган кислород трубасини тўғрилаб, томчилагичдан дори томишини камайтирдим,

нафас олишини бироз эшитгач, палатадан чиқдим. Йўл-йўлакай биринчи бўлимдаги Нинкага учрадим.

– Нинуля, меникиларга ҳам қараб тур. Ўн дақиқалик ишим чиқиб қолди.

Зинада Лялька кутиб турарди. Мушукдай муғомбир!

– Майлими сен билан бирга борсам?

– Дуррачангни тўғрила. Таъвиядан фарқинг йўғ-а.

Ҳовлига тушдик. Шифохонамиз отам замонида қурилган. Петербургга хос ғарибона торгина ҳовли. Ҳовлининг ўртасида эса эшиги очиқ зангори «Жигули». Башанг кийиниб олган Кисуля рулда ўтириб олганча приёмник мурватини бураётир. Ёнида Симка Гулливер. Лайлакникидай узун оёқларини узатганча, сигарета тутатмоқда.

– Салом, – дедим. – Қайси шамоллар учирди?

– Машинага ўтир! Меҳмон бўласан! – Кисуля грузинча лахча билан жавоб берди-да, машинанинг орқа эшигини очди.

Машинага жойлашдик-да, чека бошладик. Лялька Кисуля билан Гулливерга тикилиб қолди. Қизлар ҳурилиқонинг ўзгинаси. Бундай Ляльканинг ҳатто тушига ҳам кирмаган...

Кисуля Лялька томон сездирмай имлади. Мен уни тинчлантирдим:

– Ёш бўлгани билан, ўқитилган.

– Сафимизга қўшиб олсак ҳам бўлавераркан, – кулади Гулливер.

– Иштаҳанг чекки эмас-ку, – писанда қилдим. – Иш бўлдимми?

– Қанақа иш... Бемаънилиқнинг ўзгинаси, – қўл силтади Кисуля.

– Қуруқ қолдим, демоқчимисан?

– Қурук қолганим йўт-а, – кулади Гулливёр, – Айтсам ишонмайсан!.. Гена масхарабозга ўн беш сўм тиқиштирдим. У эса мени бир барзанги рўпарасига ўтказиб қўйди. Барваста. Елкадорлигини айтмайсанми! Туркидан от ҳуркади! Тунги учлар арафасида таксида уйимга олиб кетарканман, аёлларни хушламайман, фақат йигитларни яхши кўраман, деб қолса бўладими! Биронта йигит топиб берсанг юз франк сеники, дейди. Шуниси етмай турганди ўзи, дедим! Уни қийин-қистовга ола кетдим: «Вой лаънати, баччавоз-эй! Ярим кунимнинг бошига етдинг... Ҳақини катта холанг тўлайдими!» Иккинчи таксопаркдаги Алексей Петрович бор-ку, танийсан, ичаги узилгудай қаҳ-қаҳ уради. Шундай кулаяптики, ишқилиб бирон нарсага урилиб кетмайлик-да, деб хавфсирайман. Қисқаси, таксини орқага бурдик. Ана энди ҳисоблайвер, меҳмонхонага киришда беш сўм, гардеробга бир сўм, Генкага ўн беш, Алексей Петровичга чоракта. Ҳаммаси чиқим-да...

Лялька дами ичига тушиб кетганча, қулоғини динг қилиб ўтирибди.

– Менинг олдимга нима учун келдинглар?

– Касаба уюшмамиздаги антиқа ҳолатни кўргимиз келиб қолди. Интерқизимиз давлатга қандай ўтказиб қўяётганини кўрмоқчи бўлдик.

– Ишдан бўш вақтларда, – кулади Гулливёр.

– Уч кун оралатиб – покиза хизмат. Осойишталигини айтмайсанми.

– Ким учун «осойишта», – кулади Кисуля.

– Мен учун. Онам учун. «Махсус хизматдагиларга». Ҳаммага.

– Ҳамма жойнинг ҳам тошу тарозуси бор. Тўйингга атаб совға олиб келдик, Танюха.

– Ажнабийларга турмушга чиқувчи қизлар учун махсус қўлланма, – Симка шундай дер экан, икки букланган варақни узатди.

– Варақни очсам, аллақандай йўл-йўриқлар.

– Бу яна нима бўлди?

– Совет Иттифоқидан бутунлай жўнаб кетиш учун зарур маълумотномалар ва ҳужжатлар рўйхати. Уларни топшириш тартиби ва тегишли қарор қабул қилинадиган расмий муддат. Ҳар битта маълумотнома бўйича, тасаввур қиляпсанми? Қиттай хато қилдингми, тамом, ҳаммасини бошидан бошлайсан. Бўзчининг моккисидай югуртиришди-да...

– Ҳужжатларингни расмийлаштиришни камида уч йилга чўзиб юборишади, Швецияни тушингда кўриб юраверасан! Ментлар бу йўриқномани қанчалар сир сақлашларини билсанг эди?

– Нима учун?

– Нима учун бўларди, чет элга чиқармаслик учун, галварс!

– Шундай демайсанми. Қаердан топа қолдиларинг?

– Бу «кўк»нинг каромати, – кулди Гулливер.

– Сендан пул сўраяпмизми? Келишармиз. Дарвоқе, сенга мўйна ёқали пальто керак эмасми?

– Сенга минг доллар. Ёки москвалик ҳамкасбларимиз тили билан айтганда, таузенд грюник.

– Худога шукурки, валютам йўқ. Ўзимизники билан тўлай қолсам-чи?

– Тўрт минг берасан – пальто сеники.

– Онамга олсаммикан дегандим? Қишга пальтоси йўқ. Кўрсат-чи?

– Орқа ойна олдидаги халтада.

Мен ўтирилиб, халтани олдим-да, ичидан Норвегиянинг камёб мўйна пальтосини чиқардим. Лялька ҳатто оҳ тортиб юборди.

– Чиқ машинадан, – дедим унга. – Кийиб кўр-чи...

Лялька машинадан тушди. Унга мўйна пальтони узатдим. Пальтони халати устидан кийди-да, дуррасини бошидан олиб, сочларини ёйиб юборди.

Пальтомисан пальто экан-да. Бироқ Лялька бу пальтода шунақа кўзга яқин кўринардикки, уччаламиз ҳам лол бўлиб қолдик...

– Қиз эмас, офатижон! – ҳайратланиб деди Кисуля.

– Нонимизни яримта қилиши ҳеч гап эмас! – Ҳасад билан бош чайқади Гулливер.

– Қизалоқнинг бошини айлантиришларига йўл қўймайман, – дедим ва Лялькага қичқирдим: – Бўлди, бўлди, еч! Бундай камёб пальтолар кийишингга ҳали эрта.

Лялька пальтони истамайгина ечди-да, менга узатди. Пальтони халтага солдим ва Кисуляга юзландим.

– Олганим бўлсин. Бундан буён қачон қўлимга пул тушади, худо билади. Онамнинг эса қишлик пальтоси йўқ...

– Биз бирон нарса деяпмизми, – истехзоли илжайди Кисуля. – «Кўки»дан олиб келсанг бас – пальто сеники. Келишдикми?

– Келишдик, раҳмат, қизлар, – мен ҳам машинадан тушдим.

– Саломат бўл, – қочирим қилди Кисуля.

– Танька! Йўриқномани йўқотма, – огоҳлантирди Гулливер. – Биринчи бандни синчиклаб ўқи. Ўша бандсиз сендан Бахт уйида аризангни ҳам қабул қилишмайди. Шунинг учун Швеция консульхонасидан бошлаш керак...

Ўшанда шведча гап-сўзларнинг ҳаммасини тушунганимда борми!

Эдик билан ўрта ёшлардаги, истараси иссиқ, чинакам ғарб дипломати – бош консул рўпарасида ўтирар эканмиз, ўзимни кейинги йиллар азбаройи ихлос билан талпинаётган дунёнинг еттинчи осмонида ҳис этардим. Пастак стол атрофидаги юмшоқ чарм оромкурсиларда ҳузур қилиб ўтирарканмиз, қаймоқли хуштаъм қаҳва ичиб бежирим қадахлардан коньяк ҳўплардик. Консулнинг чехрасига тикилиб тўйиб бўлмасди.

Тунги овга киядиган «иш» жомакорларимни ақлим ишлаб қолиб киймаганим учун мамнун бўлдим: тоза каттоудан тўқ қизил спорт кўйлаги, оппоқ Америка «банан»и ҳамда «Пума» фирмасининг қордай оқ курт-касида вазмин ва эътиборга молик одам бўлиб кўри-нардим. Афт-ангоримга ҳам енгилгина зеб берганман кўзойнагим ҳам хиёлгина қорайтирилган, кўлимда эса «Адидас» фирмасининг алвон сумкаси бор эди.

– Шведча билмаслигингизни қаранг-а, – самимий афсусланди консул.

– Бироқ буни тузатса бўлади! Тузатиш мумкин...

Унинг ўзи русчани мендан яхшироқ гапирарди. Эдик билан суҳбат асносида беихтиёр ўз она тилида гапира бошлаганди, хайрихоҳлик ва диққат билан менга қараганини пайқадим. Гўё шведчани ростдан билмаслигимга ишонч ҳосил қилмоқчи бўлаётганди.

Мен унга кулиб қўярканман, «нима деяпти» дегандай Эдикка саволомуз назар ташлайман. Лекин Эдик унинг гапларини таржима қилишга ошиқмасди. Консул эса менга жавобан кулиб қараркан, маълум бўлишича Эдикка шундай деган экан!

– Бўйдоқ ва руҳан соғломлигингизни тасдиқловчи ҳужжатни сизга бермасликка ҳаққим йўқ. Рус фуқаро-